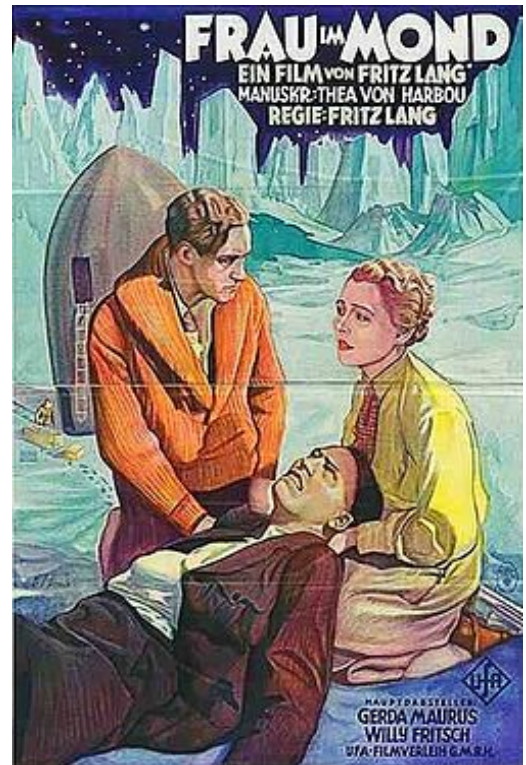

☺...kolme, kaksi, yksi, nolla!

äütoro Juha Metsäkallas · publikigita 2019-10-30

☺☺Kansainvälistäminen ja kotoistus

Wikipedia määrittelee internationalisoinnin (kansainvälistämisen) ja lokalisoinnin (kotoistuksen) toimiksi, joilla jokin tuote sovitetaan vieraaseen kulttuuriin ja/tai kieleen. Yleensä nämä toimet koskevat erilaisia julkaisuja ja ohjelmistoja, esim. pesukone säätiminen ja ohjekirjoineen tai WhatsApp-kännykkäsovelluksen asetusten tekstit.

Näiden termien ero on, että kansainvälistäminen tarkoittaa varautumista sovittamiseen ja kotoistus varsinaista sovittamista. Kansainvälistettäessä kännykkä- ja tietokoneohjelmistoja näihin määritellään merkkijonoja, jotka sitten ajon aikana eli ohjelmistoa käytettäessä vaihdetaan käyttäjän haluaman kielen ja maan mukaisiksi.

Kotoistus tarkoittaa kääntämistä laajasti ymmärrettynä. Esim. Suomessa on opetushallitus, ruotsiksi *utbildningsstyrelsen*. Ruotsin vastaava virasto oli aiemmin ruotsiksi nimeltään *skolöverstyrelsen* ja suomeksi kouluylihallitus.

☺☺Miten kansainvälistäminen ja kotoistus käytännössä tapahtuvat?

Otetaan yksinkertainen esimerkki. Tietokoneohjelmassa on lomake, jonka alareunassa on lähetyspainike. Painikkeella on useita ominaisuuksia, sijainti, koko, väri ym. ja tietenkin siinä näytettävä teksti. Tämä teksti on määritelty riippuvaksi käyttäjän valitsemasta maasta ja kielestä. Tällöin painikkeessa voisi ruotsiksi lukea "Sänd", suomeksi lukisi "Lähetä" ja

raumaksi "Lähet".

Aina kotoistus ei käy noin yksinkertaisesti, varsinkin suomeksi käännettäessä täytyisi tietää asiayhteys, jotta kotoistuksen tekijä osaisi valita oikean ilmaisun ja taivutusmuodon. Useimmiten kääntäjä saa vain tekstiluettelon, jossa on kaksi saraketta: toisessa on alkuperäinen, käytännössä liki aina englanninkielinen ilmaisu, ja toiseen sarakkeeseen kotoistajan täytyisi kirjoittaa sopiva ilmaisu (*been there, done that*)

Englannista kääntämistä hankaloittaa, että englannin sanoista ei aina edes tiedä, mihin sanaluokkaan ne kuuluvat¹. Jos käännettävänä tekstinä on pelkkä sana "reply", vaikea on tuosta sanoa, onko kyseessä substantiivi "vastaus" vai verbi "vastata", kenties käskynä "vastaa". Tämä valitettavasti on näkynyt ja osin vieläkin näkyy mm. tämän Finna babilejon teksteissä.

☞☞ Numeroilmaisut

Kotoistuksen vakio-ongelmiin kuuluvat erilaiset numeroilmaisut. Ohjelmathan vilisevät näitä, esim. "sinulla on 3 lukematonta viestiä". Jo kansainvälistettäessä täytyisi nimittäin varautua siihen, että eri kielet käyttävät yksikkö- ja monikkomuotoja eri tavoin.

Lisäksi on olemassa duaali- eli kaksikkomuotoja käyttäviä kieliä. Otanpa tähän esimerkin Alaskassa puhuttavasta eskimokielestä *inupiatunista*.

- *iglu* : (yksi) talo
- *igluk* : kaksi taloa
- *iglut* : kolme tai enemmän taloa

Jos siis kansainvälistäminen halutaan tehdä kunnolla, ohjelmassa olisi syytä varautua seuraavasti. Oletaan, että kyseessä olisi em. ilmoitus lukemattomista viesteistä. Kiinnitä huomiota sanan "viesti" taivutukseen.

Kirjoita "Sinulla on ". Jos lukemattomia viestejä on...

- nolla, jatka kirjoittamalla "0 viestiä."
- yksi, jatka kirjoittamalla "1 viesti."
- kaksi, jatka kirjoittamalla "2 viestiä."
- enemmän kuin kaksi, jatka kirjoittamalla "%määrä viestiä."

missä %määrä tarkoittaa viestien lukumäärää.

Suomeksi tuo tietysti trivaalia, mutta entäpä esperantoksi. No, esperanto ei ole dualikieli, joten yksi viesti on *1 mesaĝon*, kaksi viestiä *2 mesaĝojn* ja useampi *%määrä mesaĝojn*. Mutta entäs nolla viestiä? Suomi kuuluu kielten enemmistöön, jossa yksikkömuotoa käytetään vain ja ainoastaan yhdestä puhuttaessa, monikko tulee sekä nollan että kaikkien muiden numeroiden kanssa. Sitä luulisi, että espeanto kuuluu samaan joukkoon, mutta ylläri pylläri, Z oli silmä-lääkäri, joka harrasti kieliä, hän ei ollut matematiikko, joten hän ei määritellyt asiaa!! Mahtoiko edes ajatella?

Niinpä PMEG sallii **molemmat** eli sen mukaan voi sanoa

- *Vi havas nul mesaĝon.*
- *Vi havas nul mesaĝojn.*

Löperöä sanon minä! Onneksi täydennyksiä [Unicodeen](#) sisältävä nörttien raamattuihin kuuluva *Common Locale Data Repository (CLDR)*, tietää kertoa, että eperanton [yksikkö-monikkosäännön](#) mukaan yksikköä käytetään vain lukumäärän 1 yhteydessä, muutoin monikkoa - siis

- *Vi havas nul mesaĝojn.*

CLDR ei ole mikä tahansa määrittämissä, vaan sitä käyttävät kaikki suurimmat ohjelmistovalmistajat. Luetpa tätä tietokoneen tai kännykän selaimella on lähes täysin varmaa, että tietokoneen tai kännykän käyttöjärjestelmän ja käyttämäsi selaimen valmistajat ovat lukeneet CLDR:tä.

PS. Jotkut saattavat ihmetellä, miten artikkelin kuvituksena käytetty juliste elokuvasta "[Frau im Mond](#)" (suomeksi "[Matka kuuhun](#)") liittyy koko juttuun. Kyseessä on [Fritz Langin](#) mykkä-elokuva vuodelta 1929, jossa ensimmäisen kerran käytettiin lähtölaskentaa "10, 9,... 1, 0!". Tämä oli niin hyvä tehokeino, että myöhemmin kun oikeasti ruvettiin ampumaan rakettia avaruuteen, sitä oli pakko käyttää. Oikeastihan pelkkä napin painaminen riittäisi, mutta ah, mitä draamaa siinä olisi!

-
1. Ääriesimerkki on tietysti kuuluisa [Buffalo buffalo](#) -virke.

La origina artikolo estas publikigita 2019-10-30 en la retejo [Finna bablejo](#) kun rubriko [...kolme, kaksi, yksi, nolla!](#). Ĉi tiu PDF-versio estas kreita 2021-01-13. Vidu ankaŭ la aliajn afiŝojn de tipo artikolo, [finnalingvaj](#).